

Amalija Zoričić

ČAKAVSKA ZLATNA NIT

(Novljanski književni trenutak)

Obilježavajući Dan Grada Novog Vinodolskog svake se godine 6. siječnja, uz sjećanje na davnu 1288. godinu kad je u Novom donesen Vinodolski zakon, prvi akt o ljudskim pravima u tadašnjoj Europi, dodjeljuje nagrada Grada uspješnim pojedincima i organizacijama koji su svojim dugogodišnjim djelovanjem polučili određene rezultate i ostavili «Znak pokraj puta» (I. Andrić) generacijama koje dolaze.

Ovogodišnji je laureat (2002.) za kulturu i njegovanje povijesno – kulturne baštine Novog Vinodolskog Katedra čakavskog sabora «Novljansko kolo», koja je u studenom 2001. godine dostojanstveno obilježila tridesetu obljetnicu svoga djelovanja. Uz bogati kulturno-umjetnički program članovi Katedre podarili su gradu Antologiju poezije novljanskog književnog kruga (ČEZNUĆ MORE) koji djeluje pod njenim okriljem.

Zavidan broj autora zastupljenih u Antologiji (njih jedanaest i dva preminula člana) rječito govori o novljanskom potencijalu, na izvjestan način produžetku već davno utrte staze obitelji slavnih Mažuranića.

Uz članove Društva hrvatskih književnika Davida Kabalina Vinodolskog (deset knjiga poezije) i Amaliju Zoričić (objavljenih osam knjiga), Gojko Sokolić objavio je pet knjiga pjesama, Vera Sokolić tri, Miroslav Ježić i Drago Žanić po dvije, Miljenko Žanić jednu, a Karmen Butorac, Franjo Deranja, Anica Mažuranić i Fedor Mudrovčić svoje su radove objavljivali u brojnim časopisima.

Radovi preminulog Mladena Deranje uvršteni su davne 1968. godine u Pavešićevu antologiju «Besedi s kamika i 'z mora», a Tomislav Karlović Krš za života je objavio knjigu «Dražice».

Autori su u Antologiji navedeni abecednim redom pa njihovo mjesto u knjizi nije i mjesto na ljestvici vrijednosti, čiji je raspon pjesama značajan, što je razumljivo zbog raznolikosti stvaralačkih motiva i poticaja. Neki su se od uvrštenih autora odazvali stvaralačkom porivu s manjim, neki s većim ambicijama. Nekima je pjesma usputna zabava, nekima životna vokacija. Jedni pjesnikuju za svoju dušu i uži krug, što i sami napominju, a drugi žele ostaviti i ostavljaju trajni trag u kontekstu suvremene hrvatske poezije. Svima je, međutim, zajednička opsesija «beli Grad Novi», njegove stijene, uvale i more, dakle maritimni motivi i ugođaji.

Za doživljaj i čitateljevu prosudbu važan je, dakako, osjećaj jesu li pjesme doživljene površno ili dublje i jače, snažnije; kakav je autorov vokabular, ima li osjećaj za slikovitost izraza, ritam i onu karakterističnu muzikalnost; je li mu jezik čist, poglavito – naslućuje li se u pjesmi misaona dubina a i poruka.

U knjizi su prisutni različiti stupnjevi zastupljenosti navedenih kvaliteta, pa tako i pjesama na različitim vrijednosnim razinama – od deskriptivne slikovitosti, rime i narativnosti do pjesama pisanih slobodnim stihom pa i u gnomskoj formi.

Ono što nas sve čini ponosnim i raduje jest dominantnost čakavskog jezika koji se u knjizi pojavljuje uz pjesme pisane književnim standardom, ili čak i na nekom od svjetskih jezika. Naime, znamo da su uz hrvatski standardni jezik, kao opći tip normiranog suvremenog hrvatskog književnog jezika čiji je temelj štokavsko narječje, čakavski i kajkavski također jezici, a ne dijalekti, premda nenormirani i neslužbeni. Oni, nažalost, desetljećima bilježe zaostajanje u svom prirodnom razvoju i rastu, jer su u odnosu na tzv. novoštokavski standard potiskivani na margine književno-teorijske kritike, a minoriziranjem i degradiranjem svedeni na puke lokalne i regionalne govore, na stilski «mikrojezični kolorit» i na status samo obiteljskog, neobaveznog, «priprostog» jezika ruralnih sredina, čak i nakon neponovljivih Krležinih «Balada Petrice Kerempuha».

Koji su tome razlozi?

Poznato je da u njemačkoj naturalističkoj drami postoji izraz «vierte Wand» (četvrti zid). On može biti prisutan u scenskome izrazu kada glumci publici okreću leđa i dalje izgovarajući svoj tekst, ne uvažavajući njen interes, mogućnosti ili obrazovanje. No još je više taj pojam zastupljen u pisanoj formi kada književnik, uz standardni jezik, koristi riječi iz nekog drugog jezika ili dijalekta (G. Hauptmann, kod nas Krleža). Tada ovakvo djelo razumije i može slijediti samo ograničen broj ljudi – oni koji spomenute jezike znaju ili poznaju. Jezici malih naroda danas se u odnosu na ključne i medijski sve više eksponirane i korištene svjetske jezike (primjerice engleski, njemački, francuski, talijanski...) nalaze u ulozi «četvrtog zida». To je njihov usud koji ne treba biti i nužno zlo, već naprotiv prednost jer u sebi nosi veće mogućnosti za originalnost izričaja.

Dublje promišljajući vrijednosti i značaj čakavštine, ne bismo se mogli složiti s autorom članka naslovljenog «Čakavština definitivno in» koji je krajem prošle godine (2001.) objavljen u jednom od brojeva Novog lista.

Razlog je upravo taj što čakavština nije moda i pomodarstvo. Ona je originalnost – stil. Dakle, nešto što traje i opstaje neovisno o trendovima.

Raduje pomisao na činjenicu da – ne samo među članovima Katedre «Novljanskog kola», već i u okrilju Osnovne škole Ivana Mažuranića stasaju naraštaji kojima topli «domaća beseda» znači više od trenutačnog hira. Oni su lučonoše i svjetionici budućnosti u kojoj, uz stari domaći «kanat» i mesopust, «rič domaća» mora zaživjeti, preživjeti i nadživjeti trenutak.

Bilješke o autorici

Amalija Zoričić, Novi Vinodolski, profesor njemačkog jezika, magistar znanosti